

**Mevrouw de Voorzitter,
dames en heren,**

'Verloren krediet' – zo hebben we, de parlementaire commissie die onderzoek heeft gedaan naar de financiële crisis, ons rapport genoemd.

Er is heel wat krediet verloren gegaan: letterlijk en figuurlijk.

Wat begon als een uiteenspattende huizenmarktzeepbel in de Verenigde Staten is uitgegroeid tot een wereldwijde economische crisis, een crisis die ook in ons land hard heeft toegeslagen. Er zijn miljarden verdampt. Regeringen moesten bijspringen om banken overeind te houden, staatsschulden zijn enorm opgelopen. Burgers en bedrijven betalen het gelag – in de vorm van bezuinigingen, lastenverzwaringen, ontslagen en werkloosheid. Het vertrouwen in de financiële wereld is geschonden.

Er is over een breed front heel wat misgegaan.

Wat we hebben moeten constateren is dat de financiële crisis over de hele linie ernstige tekortkomingen heeft blootgelegd. Van banken tot toezichthouders. Van bestuurders tot accountants. Van commissarissen tot politici. Nationaal zowel als internationaal.

Die tekortkomingen benoemen we stuk voor stuk.

En onze conclusies laten we volgen door aanbevelingen, voorstellen voor verbetering, voor versterking.

De commissie wil er geen twijfel over laten bestaan: door de financiële sector zijn onaanvaardbaar grote risico's genomen, risico's waarbij publieke belangen uit het oog zijn verloren. Ook daarom is het onverantwoord om over te gaan tot de orde van de dag, naar 'business as usual'. Daarvoor is te veel misgegaan.

Er zijn stevige ingrepen nodig.

Die urgentie neemt eerder toe dan af.

Dat vergt daadkracht, doortastend optreden van regeringen, gesteund door parlementen. Ook in Nederland.

Het vergt actiever toezicht.

En het vergt - niet in het minst – meer zelfonderzoek van de financiële sector zelf. Als de commissie iets is opgevallen, is het wel het gebrek aan kritische zelfreflectie binnen die sector.

Met gepaste trots presenteren we vandaag, MdV, onze bevindingen aan onze opdrachtgever, de Tweede Kamer. Het is het eerste deel van het onderzoek, dat naar de oorzaken van de financiële crisis. Het tweede deel, het onderzoek naar de crisismaatregelen die de regering heeft getroffen om de financiële sector overeind te houden, volgt later, te beslissen door de 'nieuwe' Tweede Kamer.

Ons onderzoek valt in drie stukken uiteen.

We hebben de verantwoordelijkheid voor wat mis ging ontrafeld – en uitgewerkt naar (a) de financiële sector, (b) de wetgever en (c) het toezicht.

-- VERTROUWELIJK --

Op speciaal verzoek van de Kamer hebben we gekeken naar twee 'praktijkgevallen': (1) de overname en opsplitsing van ABN Amro en (2) de gang van zaken rondom Icesave, de IJslandse internetbank.

Ik wil de belangrijkste conclusies nu langslopen.

VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE SECTOR

De financiële instellingen, en met name de banken, hebben in het ontstaan van de crisis een belangrijke rol gespeeld.

Bestuurders van deze financiële instellingen hebben – ook in ons land – structureel belangrijke risico's onderschat en niet onderkend. Daartoe aangezet door de roep om steeds hogere rendementen, het opstuwen van aandeelhouderswaarde en onverantwoorde beloningen namen zij steeds grotere risico's.

Vergaande veranderingen in structuur, cultuur en gedrag binnen deze instellingen zijn dan ook hard nodig.

De Code Banken is een eerste aanzet daartoe.

De banken zullen snel resultaat moeten laten zien wat betreft de toepassing van deze code. De ruimte om af te wijken van de code dient minimaal te zijn en er zullen sancties moeten komen op het ten onrechte niet naleven van de code. Een wettelijke regeling blijft zonnodig in beeld.

Als het gaat om het risicomanagement en om het beloningsbeleid moet de Code Banken worden aangescherpt. Perverse prikkels in het beloningsbeleid moeten worden tegengegaan. De reikwijdte van de beloningsprincipes moeten worden uitgebreid tot de gehele bankorganisatie, inclusief de handelaren.

In het bijzonder geldt hier voor de commissie:

- geen winst geen bonus
- beperking van retentie-, exit- en welkomstpakketten voorzover ze perverse prikkels bevatten
- bij staatssteun gelden de regels als ware sprake van een faillissement.

Ook andere financiële instellingen, zoals verzekeraars en pensioenfondsen, moeten een eigen code opstellen, in navolging van de banken.

VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE WETGEVER

Vanaf de jaren negentig zijn de aanpassingen in de wetgeving voor het financiële stelsel en de financiële sector gericht geweest op het liberaliseren van met name de Europese financiële markten, met het oog op het scheppen van een gelijk speelveld. Ook in Nederland is men in meerderheid voorstander geweest van deze ontwikkeling.

-- VERTROUWELIJK --

De crisis heeft een aantal zwakke plekken blootgelegd in de wetgeving en regels voor het financiële stelsel.

De commissie beveelt daarom in het bijzonder het volgende aan:

- Nutsbankactiviteiten en zakenbankactiviteiten binnen een bank moeten van elkaar gescheiden worden.
- De minimum kapitaaleisen van banken moeten aanzienlijk worden verhoogd. Daarbij moet er bij banken een stroppenpot komen, waarop in slechte tijden wordt ingeteerd.
- Het depositogarantiestelsel moet omgezet worden naar een systeem waarbij banken een risicogerelateerde premie, ex-ante in een fonds storten. In gewoon Nederlands: banken betalen vooraf en ze betalen meer naarmate ze meer risico nemen. Idealiter in Europees verband, maar indien dat niet op korte termijn kan, moet dit daarop vooruitlopend in Nederland plaatsvinden.
- De toezichthouders dienen méér vroegtijdige correctiemogelijkheden bij banken te krijgen, oplopend in zwaarte en culminerend in direct ingrijpen in de instelling bij acuut gevaar.

Door de wereldwijde en Europese verwevenheid van de financiële sector moeten nieuwe regels bij voorkeur op die niveaus worden gemaakt. Blijven die uit of blijken ze onvoldoende dan moet de regering in samenspraak met het parlement – meer dan in het verleden het geval is geweest - zelfstandig tot regelgeving overgaan.

VERANTWOORDELIJKHEID VAN DE TOEZICHTHOUDERS

Wereldwijd is het toezicht op het financiële stelsel tekort geschoten. Met name de systeemrisico's en de activiteiten van professionele beleggers zijn onderbelicht gebleven.

Ook in Nederland is sprake geweest van een tekortschietend systeemtoezicht van De Nederlandsche Bank. Er zijn regelmatig risico's gesignaleerd, maar waarschuwingen werden als regel niet gevolgd door acties.

Het toezicht moet versterkt worden op Europees niveau ; één krachtige Europese toezichthouder is daarvoor onontbeerlijk is.

Instellingen en markten binnen het financiële stelsel die tot nu toe niet, of slechts beperkt, onder toezicht stonden, moeten onder toezicht komen te staan.

De aansprakelijkheid van de Nederlandse toezichthouders moet worden beperkt, waarbij aansluiting gezocht moet worden bij wat op Europees niveau gebruikelijk is.

-- VERTROUWELIJK --

De Nederlandsche Bank informeert gezamenlijk met het Centraal Planbureau één keer per jaar regering en parlement over de risico's voor de economie van ontwikkelingen in het financieel stelsel.

De accountant, als externe toezichthouder, heeft niet zijn maatschappelijke taak kunnen waarmaken om zorg te dragen voor een begrijpelijke en toereikende toelichting op de jaarrekening van financiële instellingen.

De beroepsgroep dient samen met de AFM nadere kwaliteitseisen op te stellen waaraan een jaarrekening moet voldoen.

ABN AMRO EN ICESAVE

De commissie heeft twee casussen diepgaand bestudeerd, te weten de gang van zaken rondom de overname van ABN AMRO in 2007 en de problemen rondom de IJslandse bank Landsbanki, bekend van het Nederlandse internet spaarproduct Icesave.

Met betrekking tot de overname van ABN AMRO concludeert de commissie dat de minister van Financiën en DNB binnen de juridische kaders weloverwogen hebben gekozen voor een opstelling die met grote zekerheid zou leiden tot toestemming voor de overname. Zij hadden de beleidsruimte die er was ook op een andere wijze in kunnen vullen. De uitkomst van het overnameproces had met een andere invulling van de minister en DNB dan ook anders kunnen zijn.

In de Icesave-casus concludeert de commissie dat DNB in elk geval nadere voorwaarden had kunnen en moeten stellen aan Landsbanki voor toetreding tot het depositogarantiestelsel. DNB heeft de feitelijke beleidsruimte om in te grijpen te krap geïnterpreteerd. De wet biedt binnen de juridische kaders een zekere beleids- en beoordelingsvrijheid voor het geven van een aanwijzing aan een instelling. DNB heeft ervoor gekozen dat niet te doen, maar uit de besluitvormingsprocedure van DNB is onvoldoende gebleken op welke gronden daarvoor is gekozen.. Een ruimere en proactievare opstelling en handelswijze van DNB binnen de Icesave-casus was, binnen de juridische kaders, mogelijk geweest en had tot andere uitkomsten kunnen leiden.

De geheimhoudingsplicht maakt het ook voor de commissie lastig om vast te stellen hoe het reguliere toezicht in Nederland heeft gefunctioneerd.

De Nederlandsche Bank en de Autoriteit Financiële Markten dienen daarom meer openheid en transparantie te betrachten in hun toezicht. De wetgever moet de grenzen van de wettelijke geheimhoudingsplicht oprekken naar het niveau dat in andere landen in Europa en daarbuiten gebruikelijk is.

Mevrouw de Voorzitter,

-- VERTROUWELIJK --

Ook de Kamer zelf is onderwerp van ons onderzoek geweest. De Kamer moet haar controlerende en mede-wetgevende taak bij de hervorming van het financiële stelsel op een verzwaarde wijze vorm gaan geven. Bijvoorbeeld onder de vlag van de Regeling grote projecten. Op deze manier kunnen de maatregelen die zijn en worden voorgesteld op degelijke wijze door het parlement worden behandeld.

De commissie dicht de Tweede Kamer een belangrijke rol toe.
De urgentie is er groot genoeg voor.
Het parlement zal er op moeten toezien dat de signaleerde tekortkomingen voortvarend en doortastend worden aangepakt.

Er is veel krediet verloren gegaan, er is minstens zo veel krediet terug te winnen.
Dat vergt een breed gedragen, consequente aanpak over een brede linie.
De commissie, onze commissie, hoopt er een stevig draagvlak voor te hebben gelegd.

Ik beschouw het als een eer dat ik bij deze aan u als eerste ons verslag mag aanbieden.
Wij kijken uit naar de verdere bespreking en behandeling door de Kamer en de regering van ons rapport.

Jan de Wit
Voorzitter

.